

Övergivna åkrar, torp och gårdstomter i Finnebäck

Högåsen 2:139, Aggerud 2:67 m.fl.,
Karlskoga socken och kommun,
Värmland

Johnny Rönngren

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2017:85

ARKEOLOGISK UTREDNING ETAPP 1 OCH 2

Övergivna åkrar, torp och gårdstomter i Finnebäck

Högåsen 2:139, Aggerud 2:67 m.fl.,
Karlskoga socken och kommun,
Värmland

Johnny Rönngren

Lst dnr 431-5803-2016

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Drottninggatan 11, 702 10 Örebro
Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

*Karta över Örebro län med platsen
för utredningen markerad i rött.*

© 2017 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2017:85

Författare Johnny Rönngren

Grafisk form Nina Balknäs@Högtorps Diverse

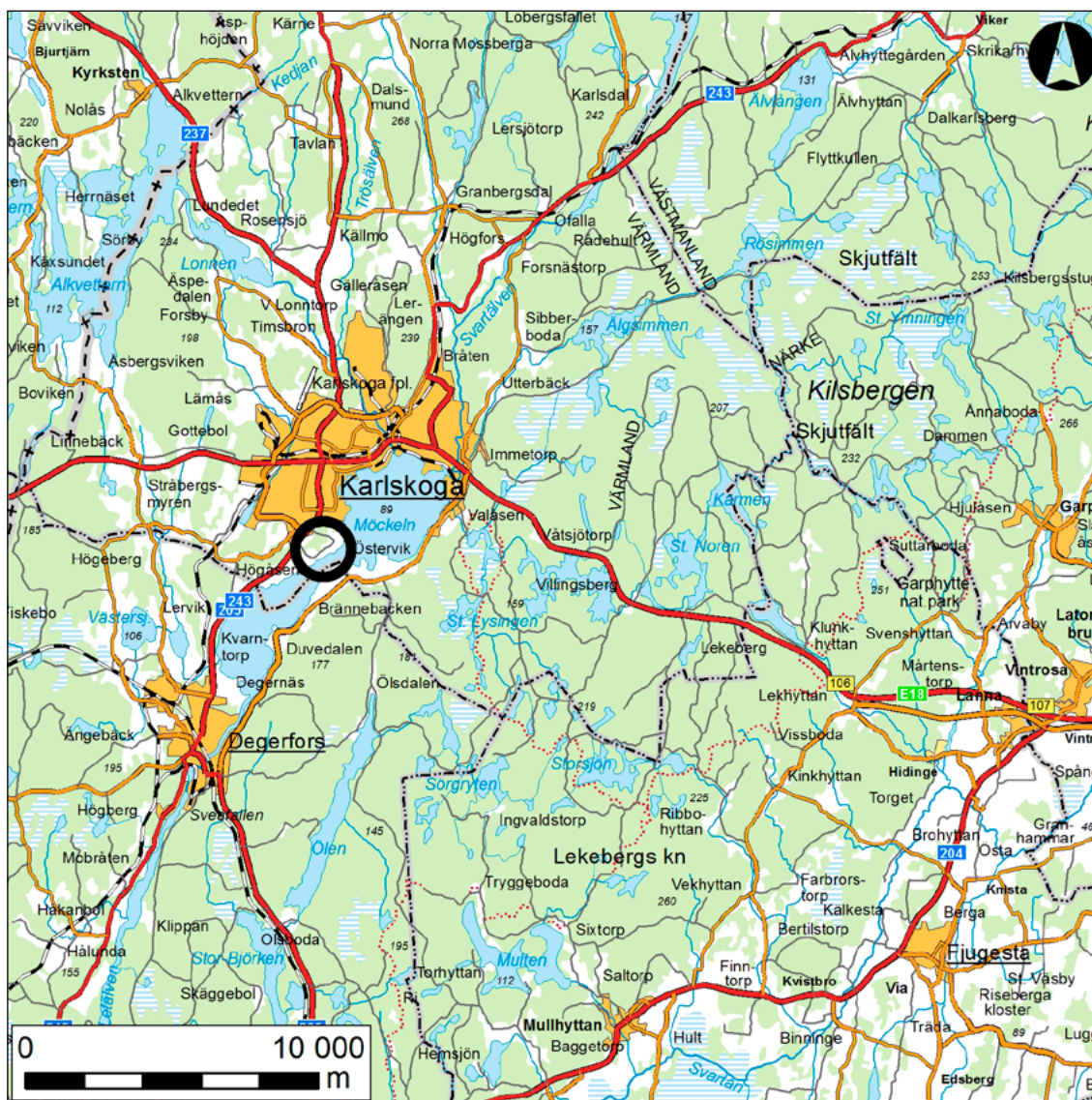
Omslagsfoto Vy över sydvästslutningen i Finneback, ned mot sjön Möckeln.
Foto från öster.

Foto Om inte annat anges är fotografierna tagna av Arkeologgruppen AB.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_170001

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö	5
Syfte och frågeställningar.....	8
Metod.....	9
Resultat	14
Objekt 1, fossil åker – övrig kulturhistorisk lämning.....	16
Objekt 2, bytomt (E-gården) - fornlämning	17
Objekt 3, bytomt – övrig kulturhistorisk lämning.....	18
Objekt 4, bytomt (F-gården) – övrig kulturhistorisk lämning	19
Objekt 5, bytomt – övrig kulturhistorisk lämning.....	21
Objekt 6, husgrund, historisk tid – fornlämning	21
Objekt 7, husgrund/torp – fornlämning	21
Objekt 8, brunn - övrig kulturhistorisk lämning	22
Tolkning.....	23
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	25
Referenser	26
Administrativa uppgifter	27
Bilagor	28
<i>Bilaga 1. Schakttabell</i>	<i>28</i>
<i>Bilaga 2. Anläggningstabell</i>	<i>31</i>

Figur 1. Karta över trakten kring Karlskoga med den aktuella undersökningsplatsen markerad med en svart cirkel. Skala 1:250 000.

Sammanfattning

I samband med Karlskoga kommuns detaljplanearbete inför planerad bebyggelse vid västra Möckelns strand har Arkeologgruppen AB genomfört en arkeologisk utredning etapp 1 och 2 inom området. Utredningen genomfördes sommaren 2017.

Utredningsområdet uppgick till en yta om 17 hektar, beläget i åkermark vid sjön Möckelns västra strand. Utredningsområdet har under historisk tid legat som inägo- och utägomark till byn Finnebäck. Det historiska kartmaterialet visar att två gårdar funnits inom ytan under 1700- och 1800-talet. Gårdarna flyttades i och med storskifte och laga skifte, vilket innebär att sammanlagt fyra gårdstomter funnits inom utredningsområdet. Av dessa påträffades synliga bebyggelse-lämningar inom en gårdstomt medan de övriga gårdstomterna var tomma.

I utredningsområdets västra del påträffades fossil åker inom en yta om 200x70 som odlats upp under tidigt 1800-tal. Vidare påträffades två husgrunder från historisk tid, varav en troligen varit bebodd. I utredningsområdets västra kant mot landsvägen genom Finnebäck fanns en kallmurad brunn från sent 1800-tal eller tidigt 1900-tal. Inga förhistoriska lämningar påträffades vid utredningen.

Sammanlagt drogs 82 schakt om sammanlagt 1 150 kvadratmeter eller 940 löpmeter.

Inledning

Med anledning av att Karlskoga kommun planerar inför ett nytt detaljplaneområde i Finnebäck fick Arkeologgruppen AB i uppdrag av Länsstyrelsen i Örebro län att utföra en arkeologisk utredning etapp 1 och 2. Utredningsområdet är beläget invid sjön Möckeln, sydväst om Karlskoga, kring vilken flera boplatser är kända. Vidare är Finnebäck en by vars äldsta omnämnande härrör från år 1584, enligt Ortnamnsarkivet, varför även lämningar från byn förväntades finnas inom området. Fältarbetet utfördes mellan den 12 och 20 juni 2017 av Helmut Bergold och Johnny Rönnegren. Karlskoga kommun bekostade det arkeologiska uppdraget.

Bakgrund och kulturmiljö

Utredningsområdet uppgick till en yta om 17 hektar, beläget i åkermark och skog väster om sjön Möckeln. Inom utredningsområdet fanns ett par mindre impediment, bevuxna med lövträd.

Hela ytan låg i ett sydöstläge som sluttade svagt ner mot sjön Möckeln med en höjdskillnad på 30 meter från högsta punkten i norr till lägsta i söder. Den högst belägna delen av utredningsområdet låg på en höjd av 120 meter över havet och de lägsta på 90 meter över havet; höjder som innebär att området kan ha varit aktuellt för bosättningar från stenålder och framåt.

Under historisk tid (1600–1900-talet) har marken ingått i Finnebäck bys ägor. Byns gårdar har varit spridda

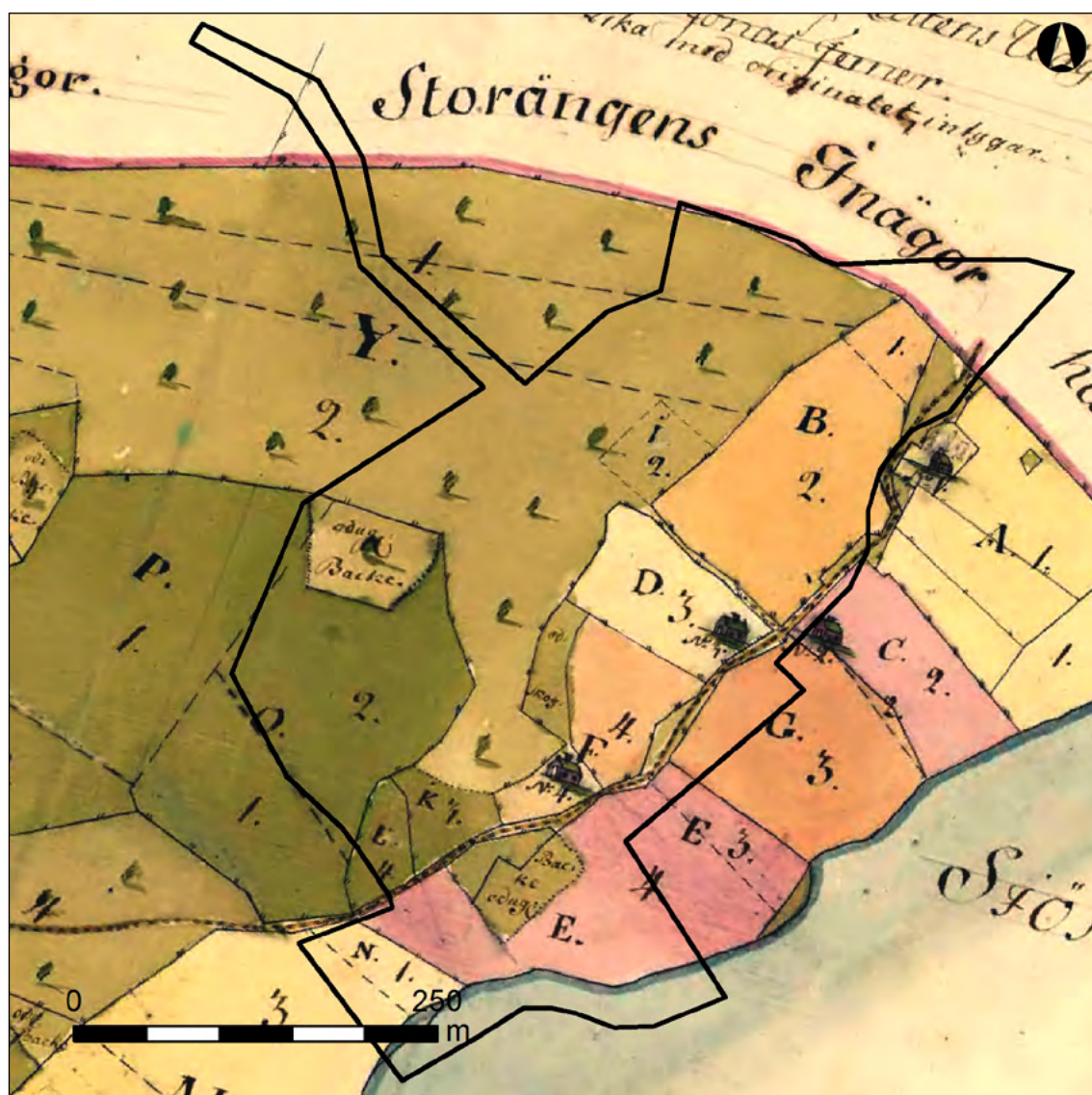

Figur 2. Utdrag ur fastighetskartan med undersökningsområdet markerad med svart ram. Skala 1:10 000.

ifrån varandra och har legat i nära anslutning till en väg som löper i nord-östlig-sydvästlig riktning genom byns marker. Bebyggelsen och åkermarken var koncentrerad till byns östra del, där terrängen utgörs av en sydöstsluttning

ned mot sjön Möckeln. Ängarna och hagarna var belägna i byns västra del som utgörs av en platå.

Kartmaterialet över byn är förhållandevis rikt. Storskifteskartor över byn upprättades åren 1767, 1768, 1826 och 1827. Laga skifte infördes år 1854.

Figur 3. Karta över utredningsområdet i förhållande till storskifteskarta år 1767 (LSA 1767: S36-32-1). Skala 1:5 000.

Ett flertal av byns gårdar förflyttar sig vid flera tillfällen mellan åren 1768 och 1854. Fyra lägen kom att undersökas vid den aktuella utredningen. En första förflyttning av gårdarna skedde mellan åren 1768 och 1826 då de flyttades från lägen med lerjordar till magrare moränhöjder, sannolikt i syfte att frigöra åkermark. Efter att laga skifte

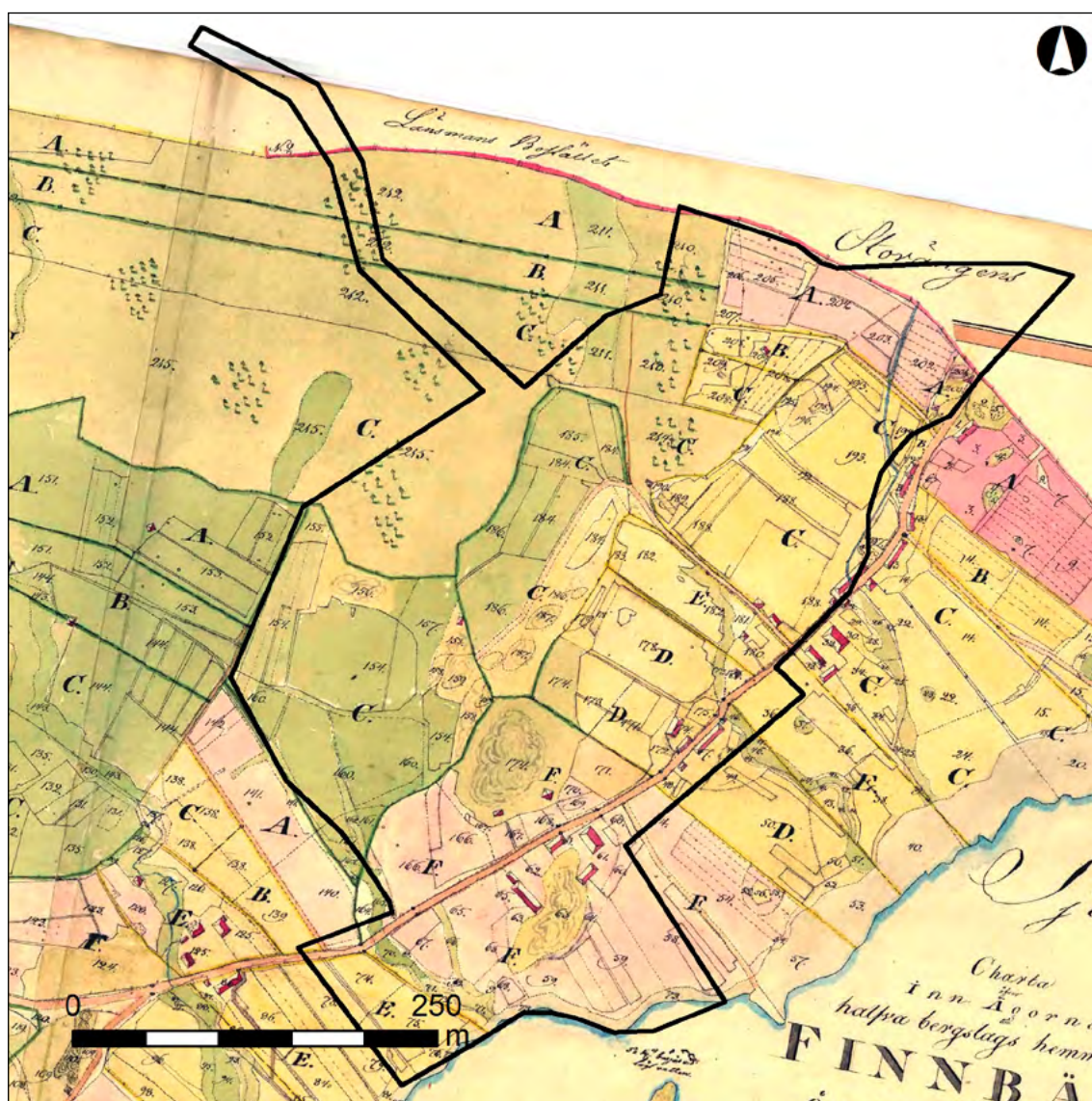
infördes år 1854 förflyttades ytterligare två gårdar i syfte att skapa sammanhållna jordbruksenheter där respektive gård omgavs av sin mark snarare än att ha ägorna utspridda i byn. Efter laga skifte har byn i princip behållit samma gårdslägen som då gavs dem, och enbart en sparsam nybebyggelse ha skett i området.

Figur 4. Karta över utredningsområdet i förhållande till storskifteskarta år 1768 (LMA 1768: 18-kad-193). Skala 1:5 000.

Syfte och frågeställningar

Syftet med den arkeologiska utredningen var att fastställa om fornlämning eller fornlämningar skulle komma att beröras av den nya detaljplanen. Resultaten från den arkeologiska utredningen ska kunna användas som ett fullgott underlagsmaterial i den fortsatta besluts- och planeringsprocessen.

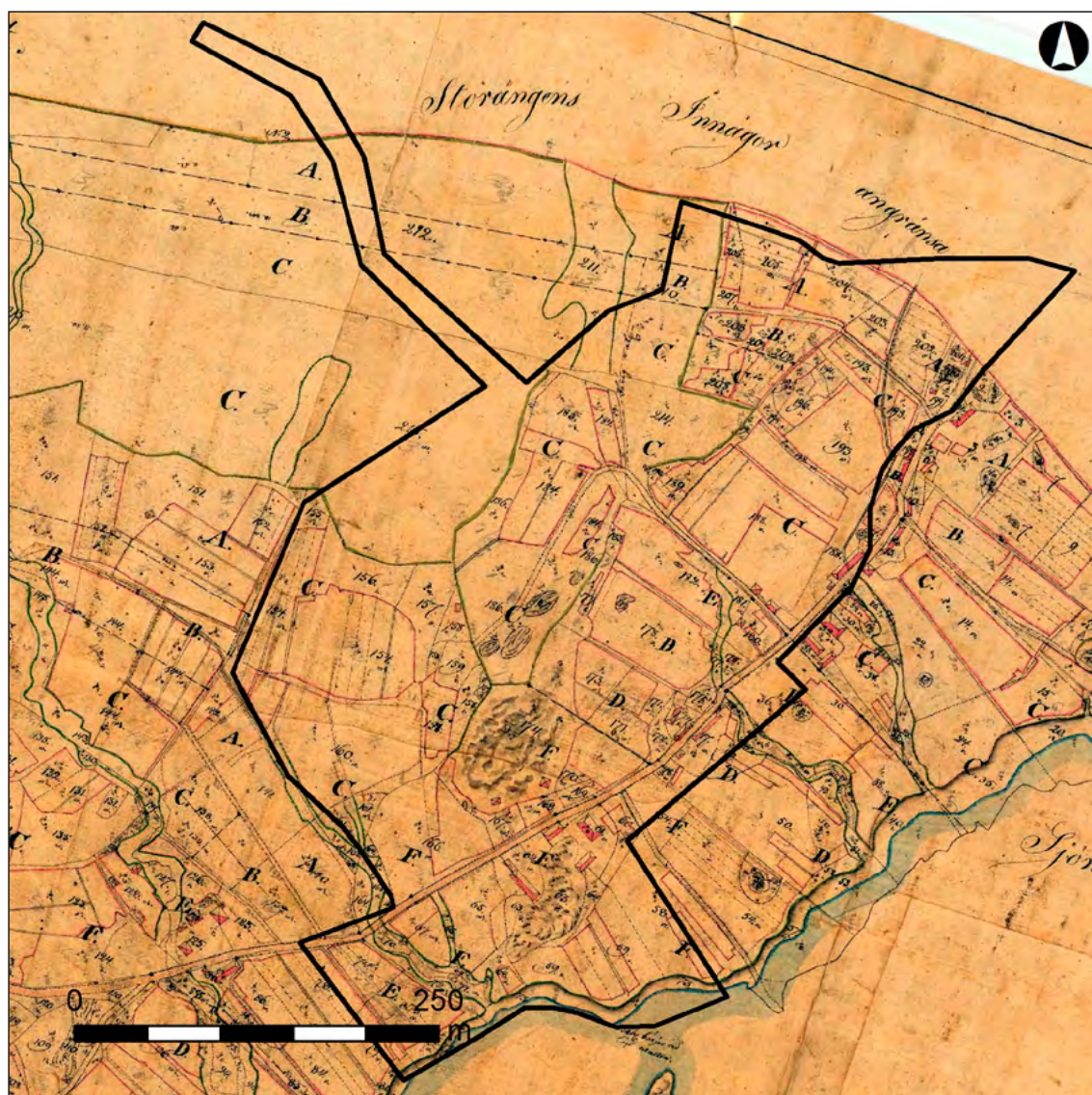

Figur 5. Karta över utredningsområdet i förhållande till storskifteskarta år 1826 (LSA 1826: S36-32-2). Skala 1:5 000.

Metod

Arbetet inleddes med arkiv- och kartstudier, vilket omfattade en genomgång av de digitala arkiven. Först gjordes en sökning i Fornsök med nedladdning av objekt registrerade i FMIS i syfte att klarlägga den befintliga fornlämningsbilden i området. Vidare gjordes en

kontroll av eventuella tidigare arkeologiska insatser i området. Efter det gjordes en genomgång och analys av det historiska kartmaterialet hos Lantmäteriverket, på deras digitala plattform. Statens Historiska Museums fynddatabas kontrollerades för att spåra arkeologiska lösfynd i området.

Figur 6. Karta över utredningsområdet i förhållande till storskifteskarta år 1827 (LMA 1827: 18-kad-361). Skala 1:5 000.

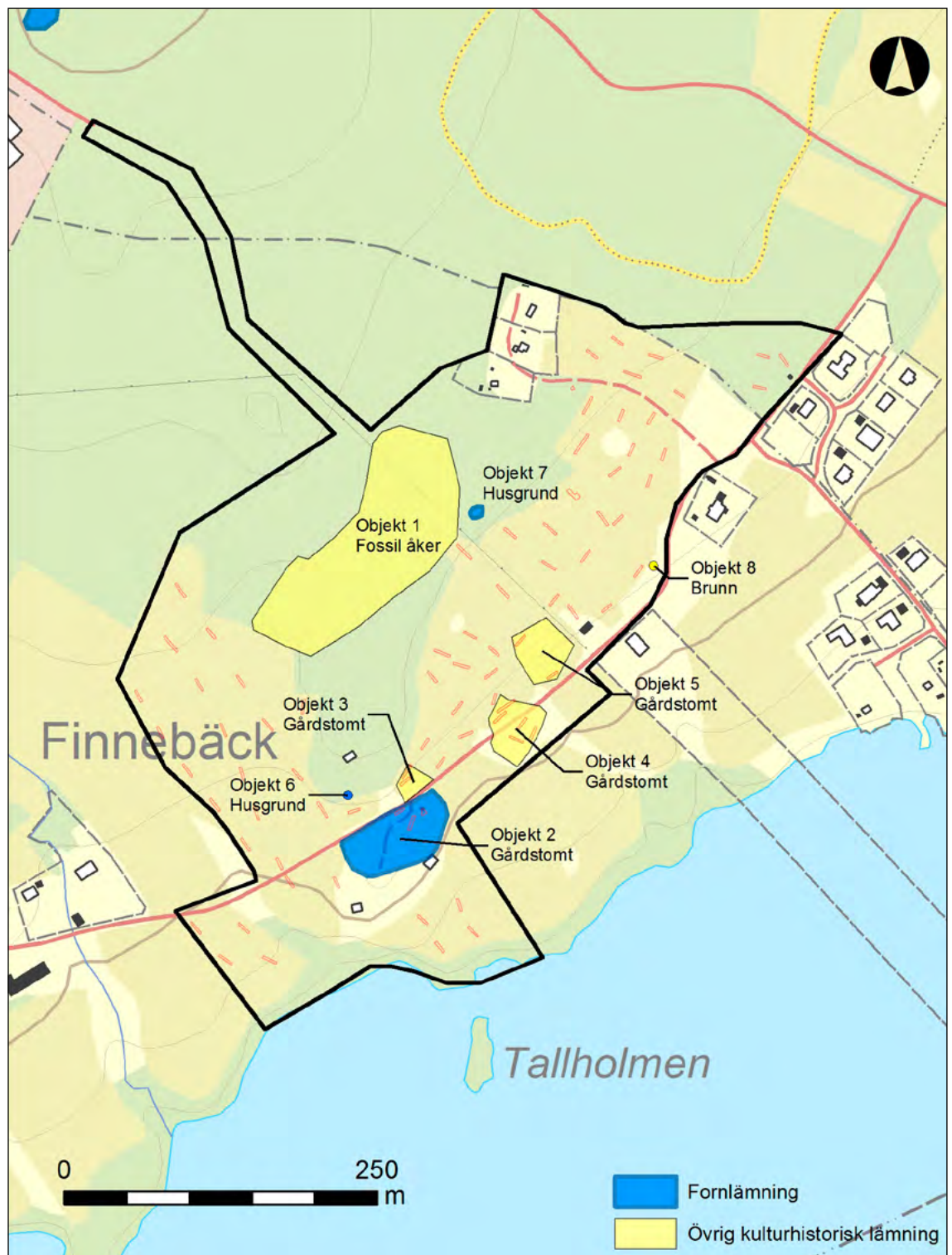
Figur 7. Karta över utredningsområdet i förhållande till laga skifte år 1854 (LMA 1854: 18-kad-530-351). Skala 1:5 000.

Efter arkivstudierna genomfördes en fältinventering, vilket innebar att utredningsområdet besiktigades okulärt i syfte att hitta tidigare ej kända forn- och/eller kulturlämningar ovan mark samt för att bedöma eventuella boplatslägen inom ytan.

Då hela ytan bedömdes som ett bra boplatsläge under förhistorisk tid genomfördes utredningsgrävning i form av sökschakt över området. Vidare skedde schaktning vid de gamla gårdslägena i syfte att finna lämningar efter dem. Schaktningen genomfördes skiktvis ned till anläggningsnivå, eller steril botten. Samtliga schakt och en anläggning mättes in med RTK-GPS och beskrevs.

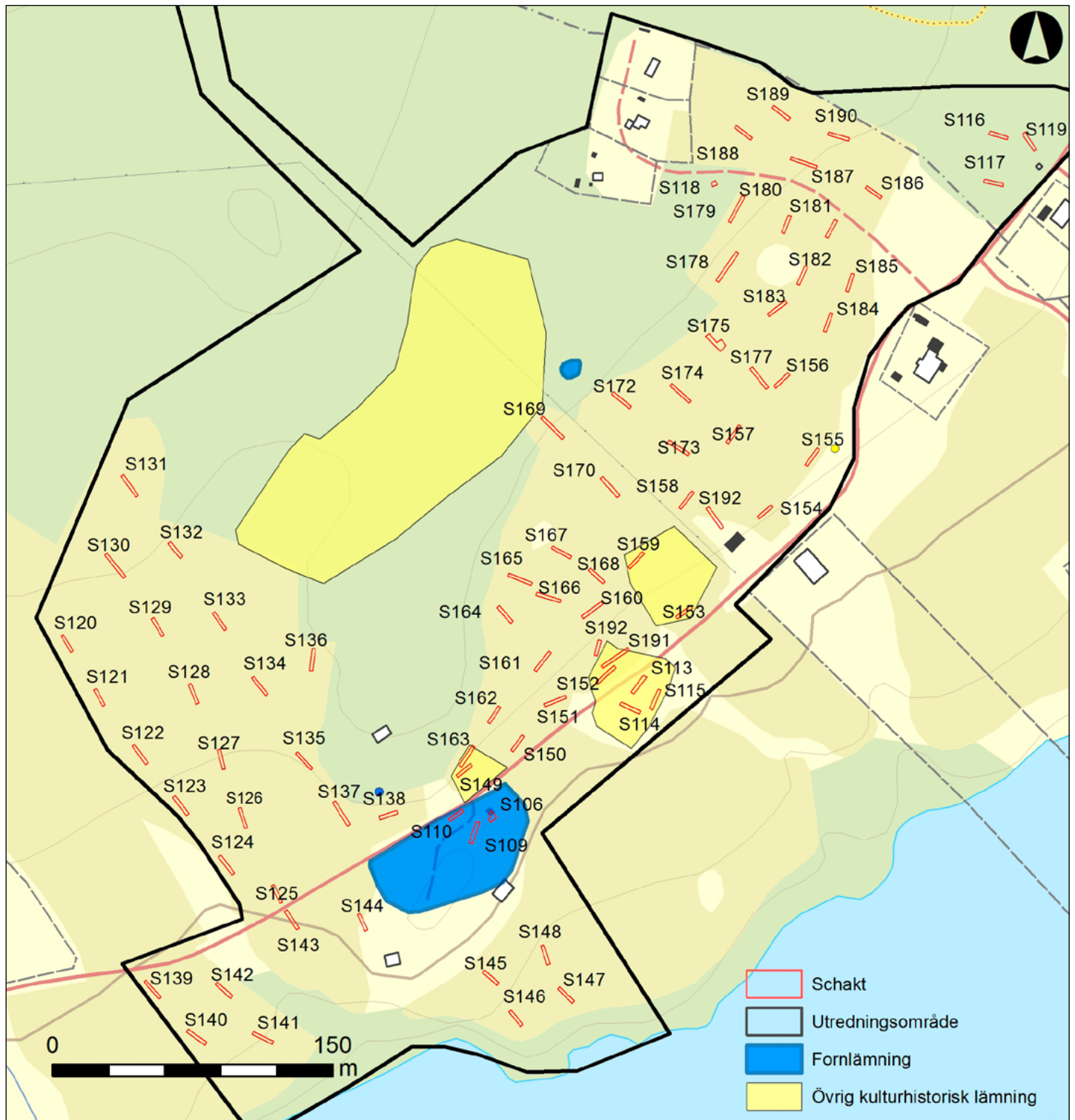
Figur 8. Schaktning i objekt 4 som utgjordes av en övergiven gårdstomt som utflyttades vid laga skifte år 1854. Sandig morän påträffades under grässvålen. Foto från sydväst.

Figur 9. Plan över de objekt som identifierades i samband med utredningen. Skala 1:5 000.

Resultat

Objektnamn	Typ	Beskrivning	Antikvarisk status
1	Fossil åker	Sex stycken synliga åkerfält inom en yta om 200x70 meter, avgränsade av diken.	Övrig kulturhistorisk lämning
2	Gårdstomt	Gårdstomt inom en yta om 80x50. Bebyggelse lämningar synliga ovanmark och påträffades lämningar vid schaktning. Ytan baserad på karta från år 1854.	Fornlämning
3	Gårdstomt	Uppgift om gårdstomt enligt karta från år 1787. Inga påträffade lämningar vid schaktning.	Övrig kulturhistorisk lämning
4	Gårdstomt	Uppgift om gårdstomt enligt karta från åren 1826 och 1854. Inga bebyggelse lämningar påträffades vid schaktarbete.	Övrig kulturhistorisk lämning
5	Gårdstomt	Uppgift om gårdstomt enligt karta från år 1787. Inga påträffade lämningar vid schaktning.	Övrig kulturhistorisk lämning
6	Husgrund/ historisk tid	Husgrund med stensyll 2,5x2 meter anlagd på berghäll. Troligen ekonomibygnad. Synlig i karta från år 1826.	Fornlämning
7	Husgrund/ historisk tid	Delvis synlig husgrund omkring 6x4 meter. Synlig i karta från åren 1826, 1854 och 1864. Troligen torplämning.	Fornlämning
8	Brunn	Kallmurad brunn med betongöverdel. Anlagd norr om ett dike som löper parallellt med landsvägen genom Finnebäck. Troligen sentida.	Övrig kulturhistorisk lämning

Figur 10. Schaktplan över de 82 schakt som grävdes i samband med utredningen. Sammanlagt grävdes omkring 1 150 kvadratmeter. Skala 1:3 000.

Figur 11. I den gamla åkermarken hade gran planterats i långa rader på åsar som skapats med en enskärig plog, så kallad, "plantering på omvänd tilta". Foto från nordöst.

Objekt 1, fossil åker

– övrig kulturhistorisk lämning

Inom en yta om 200x70 meter i nordöstlig-sydvästlig riktning fanns spår efter äldre åkrar, så kallad fossil åker. Åkrarna har utifrån kartstudierna upptagits i sen tid, då de år 1826 nämns som nyupptagna och i en karta från år 1768 utgörs av hagmark.

Sammanlagt kunde sex åkerfält observeras, vardera kringgärdade av diken, som lett undan vattnet mot sydväst. Dikena var omkring 0,4–0,7 meter djupa och 0,7–1 meter breda. I nordväst och sydöst avgränsas åkrarna av två bergsryggar som löper parallellt i samma riktning som åkrarna.

Enligt kartbeskrivningen från år 1826 nyttjades platsen som slätterdal och havrejord, vilket innebar ett omväxlande jordbruk där fälten nyttjades som äng eller åkermark.

Enligt en boende i Finnebäck som bott i byn sedan år 1943 nyttjades dessa åkrar under 1940- och 50-tal som betesmark för kor och omvandlades till planterad granskog kring mitten av 1950-talet.

Inför omvandlingen hade fyra åkrar bearbetats med en enskärig plog som vänt upp jorden i meterbredda åsar. På åsarna hade gran planterats, vilket kallas att plantera i omvänd tilta. Syftet var att tillsammans med de redan befintliga åkerdikena skapa så väl-dränerad mark som möjligt åt granen, som inte vill ha alltför mycket fukt.

Figur 12. Johnny letar bebyggelselämningar efter gårdstomten bland parkerade bilar. Foto från öster.

Objekt 2, bytomt (E-gården) – fornlämning

Ett flertal bebyggelselämningar påträffades vid schaktningsarbetet vid den så kallade E-gården. Gården var tidigare lokaliserad på norra sidan (se objekt 3) om landsvägen, men flyttades till en höjd söder om vägen vid något tillfälle mellan åren 1768 och 1826. Det nya gårdsläget var som nämnt lokaliserat runt en bergshöjd, där byggnaderna varit placerade i en öppen fyrkant med bergsknallen i centrum. Boningshuset var placerat på den östra sidan om berget. Schakt 106 grävdes i den norra delen av huset och där påträffades syllstenar (A107). Schakt 110 grävdes 15 meter öster om schakt 106 i syfte att lokalisera en ekonomibyggnad. Vid 0,4

meters djup, under påförda massor, påträffades en stenpackning efter en äldre gårdsplan eller vägyta. Schakt 109 grävdes på berget som utgjordes av ett tunt skikt mossor som täckte berget. Gårdstomtens västra del var beskogad med aspträäd och det gick därför inte att dra schakt i denna del, även om spår efter en husgrund i form av syllstenar kunde observeras. Även tomtens södra del var otillgänglig på grund av uppställda husvagnar, båtar och parkerade bilar.

På denna gårdstomt finns därmed flera synliga huslämningar samt lämningar som påträffades vid schaktning.

Gårdstomten flyttades i och med laga skifte år 1854 till sydvästra delen av Finneback, till vad som idag kallas fastighet Högåsen 2:197.

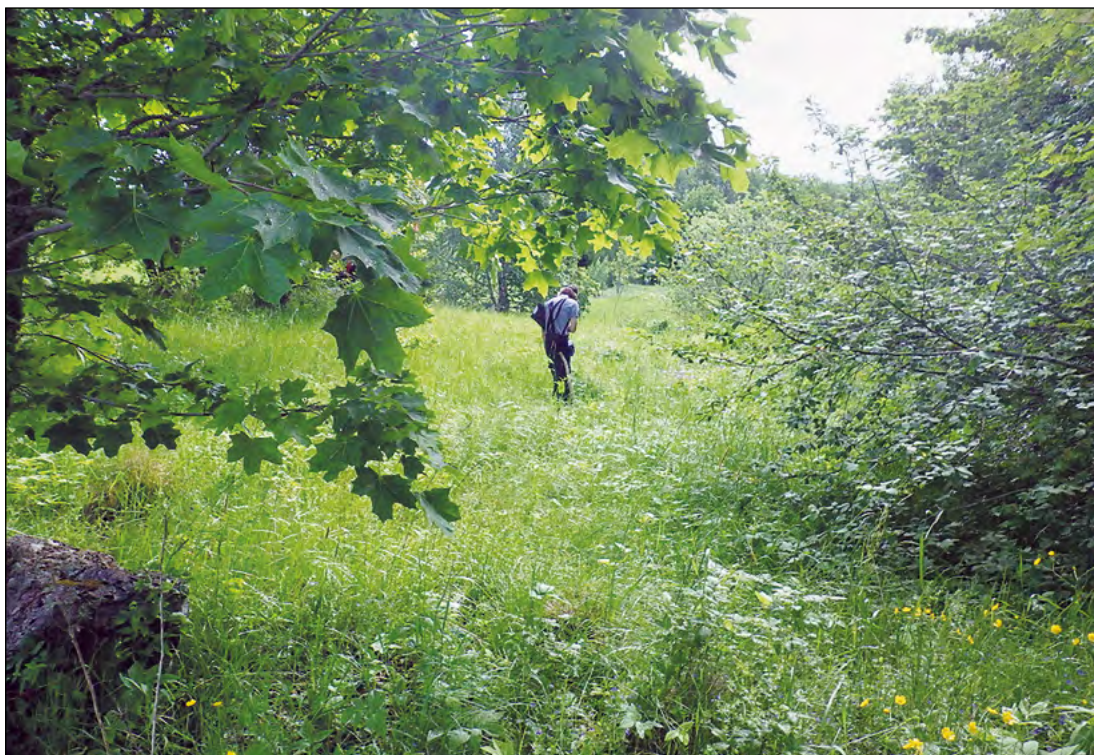
Figur 13. Mellan brevlådan, telefonstolpen och skogen låg tidigare en gårdstomt som sedermera flyttades (se objekt 2). Inga lämningar påträffades i det gamla gårdsläget. Foto från sydväst.

Vid flytten ägdes gården av Petter Andersson som egentligen bodde i grannbyn Espenäs. Ett flertal byggnader finns beskrivna i kostnadsförslaget för flytten, bland annat en mangårdsbyggnad med omkring tio tillhörande ekonomibyggnader såsom lador, stall, källare och ängslada.

Objekt 3, bytomt

– övrig kulturhistorisk lämning

Läge för gårdstomt enligt storskifteskartan år 1787. Mellan åren 1787 och 1826 flyttas gårdsläget söderut (se objekt 2). Platsen för det gamla gårdsläget från 1700-talet utgörs av lerjord som idag utgör åkermark med mycket svag sydvästsluttning. Två schakt (S149, S163) grävdes i den tidigare tomtplatsen utan att finna några lämningar. Att marken omvandlats till åkermark efter gårdsflytten har sannolikt inneburit att bebyggelselämningar såsom syllar och dylikt flyttats undan för att frigöra odlingsmarken.

Figur 15. Johnny söker spår efter bebyggelselämningarna innan schaktning tar vid inom objekt 4. Foto från norr.

Objekt 4, bytomt (F-gården)
– övrig kulturhistorisk lämning
Gårdsläge enligt storskifteskartan år 1826. Utflyttad i samband med laga skifte år 1854.

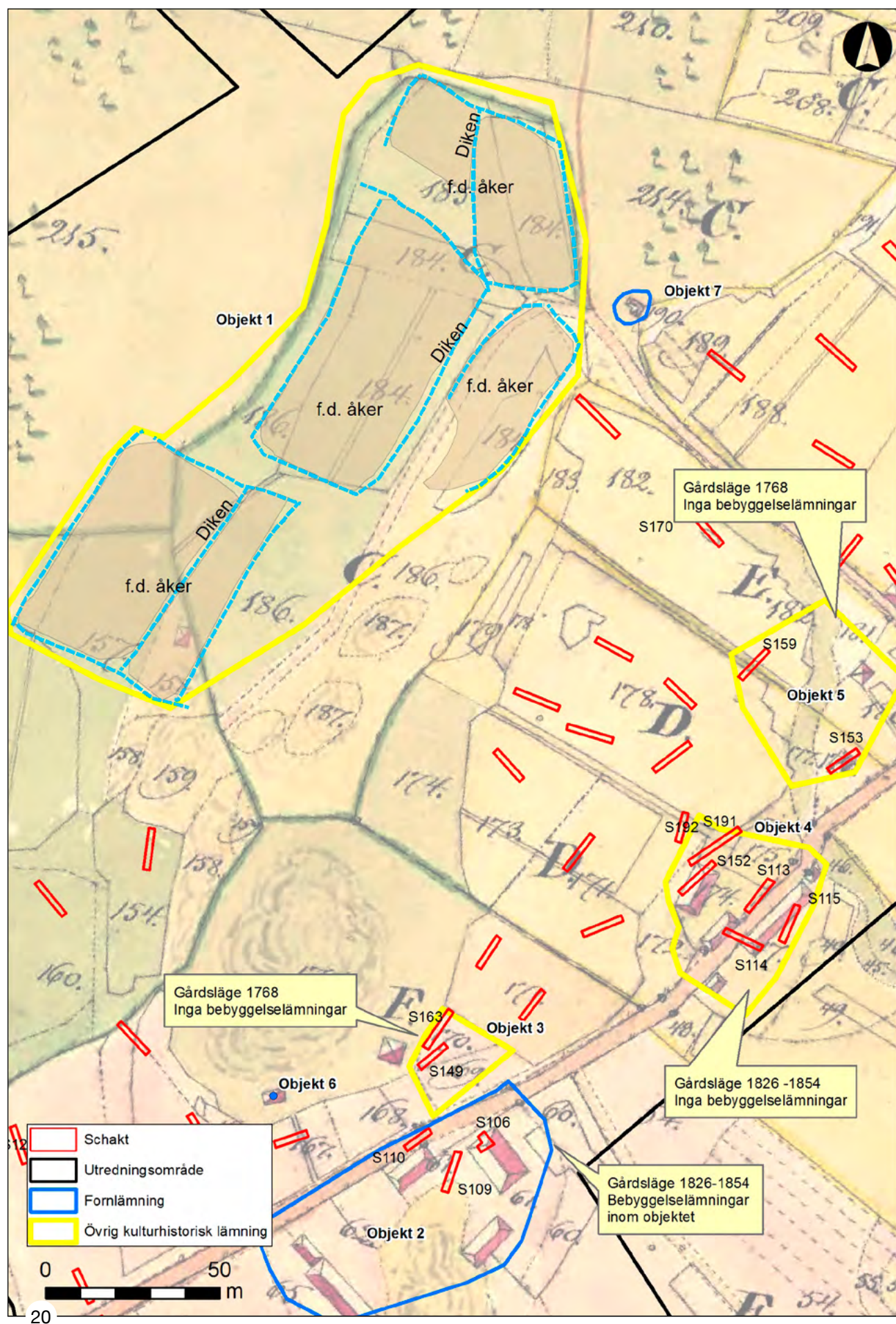
Inga bebyggelselämningar påträffades vid inventeringen eller sökschaktningen av gården. Gården har tidigare varit placerad på en sydvästslänt (se objekt 4) norr om landsvägen, men flyttades vid något tillfälle mellan åren 1768 och 1826 till en plan moränhöjd med vägen tvärs genom gården. Utifrån kartbeskrivningen från år 1826 var boningshuset placerat på norra sidan om vägen med ekonomibyggnaderna söder om densamma. Inga bebyggelselämningar eller anläggningar påträffades i de fem schakt som grävdes (S113, S114, S115, S152, S191). Emellertid fanns gott

om spår efter den gamla gårdstomt-
en i form av krusbär och äppelträd som växte söder om landsvägen. Parallellt med vägen och längs tomtens västra del fanns även en mur som avgränsade tomten. Schakten söder om vägen bestod överst av ett 0,1 meter tjockt vegetationsskikt innan grusig morän vidtog.

Platsen för boningshuset, norr om landsvägen, är idag åkermark. I söder står tomtmarken oanvänd.

Enligt kostnadsförslaget till flytten år 1854 av tomtens byggnader flyttades tolv byggnader såsom mangårdsbyggnaden, stall, lador, källare och en smedja. Även fruktträdgården ingick i kostnadsförslaget.

Gården flyttades till den västra änden av Finnebäck till dagens fastighet Högåsen 2:187.

Figur 14. Med hjälp av kartor från åren 1767-68 och 1826-27 avsöktes de gamla gårdstomterna med blandat resultat. Bebyggelse lämningar påträffades enbart i objekt 2. Här syns en karta från 1826 i bakgrunden. Skala 1:1 500.

Objekt 5, bytomt

– övrig kulturhistorisk lämning

Läge för gårdstomt enligt storskifteskartan år 1787. Mellan åren 1787 och 1826 flyttades gårdsläget söderut (se objekt 3). Platsen för det gamla gårdsläget från 1700-talet består av lerjord som idag utgör åkermark med sydvästsluttning. Två schakt (S153, S159) grävdes i den gamla tomten utan att finna några lämningar. Att marken omvandlats till åkermark efter gårdsflytten har sannolikt inneburit att bebyggelseämningar såsom syllar och dylikt flyttades undan för att frigöra odlingsmarken.

Objekt 6, husgrund, historisk tid – fornlämning

På den västra sluttningen av en bergshöjd med tall- och granskog påträffades en enklare husgrund efter en byggnad som var synlig på en karta från år 1826. Husgrunden mätte 2,5x2 meter och består av utlagda stenar i en fyrkant på en bergkulle. Stenarna mätte 0,3–0,5 meter och utgjordes av naturstenar. Byggnaden har sannolikt utgjort en ekonomibyggnad av något slag till gård F, strax söder om husgrunden. Även år 1826 var den lilla byggnaden placerad i skogsmark i kant med en åker. Möjligen flyttad i och med laga skifte år 1854 då huvudgården (se objekt 2) flyttades.

Objekt 7, husgrund/torp – fornlämning

Ensamliggande vinkelbyggnad i kartorna från åren 1826, 1854 och 1864. Delvis synlig husgrund med spisiröse. Husgrundens syll är synlig i söder och mäter omkring 6 meter. I resterande del är husgrunden otydlig, då den är

Figur 16. En koncentration av trädgårdsnattviol växte i husgrunden i objekt 7. Runt husgrunden växte nypon och krusbärsbuskar. Foto från norr.

igenvuxen och anlagd i en svag terrängsluttning där marken sluttar svagt mot söder. Byggnadens bredd uppskattas till omkring 3–4 meter. I byggnadens mitt är en förhöjning efter ett spisiröse. Vid husgrunden växte trädgårdsnattviol, nyponros, åkervinda och krusbär, vilket kan tyda på att husgrunden utgör ett torp eller backstuga. En byggnad är belägen på platsen enligt laga skifteskartorna åren 1826 och 1854, men finns inte omnämnd i tillhörande karttexter.

På grund av tät slyskog kunde inga schakt grävas på platsen. Torpet är troligen uppfört mellan åren 1787 och 1826 och övergivet i slutet av 1800-talet eller tidigt 1900-tal. En boende i området sedan år 1943 mindes inga uppgifter om ett torp på platsen.

Figur 17. Foto taget i brunnen som utgör objekt 8. Brunnens äldre del består av en kallmurad konstruktion som vid senare tillfälle fått en överdel med gjuten betong. I vatten ligger den övergivna pumpstången kvar.

Objekt 8, brunn

– övrig kulturhistorisk lämning

En stensatt, kallmurad brunn påträffades. Den var omkring 1,1 meter i diameter och anlagd 1 meter norr om ett djupt dike. Vid något tillfälle har en betongöverdel murats över brunnen. Enligt en boende som bott i Finnebäck sedan år 1943 gavs vattnet till gårdens kreatur, inte till hushållet där man nyttjade vatten från en annan brunn. Stallet, vari kreaturen huserades, var tidigare lokaliserat 25 meter söder om brunnen med långsidan mot vägen. Byggnaden som finns med på en karta från år 1826 revs enligt en boende under sent 1990-tal.

Tolkning

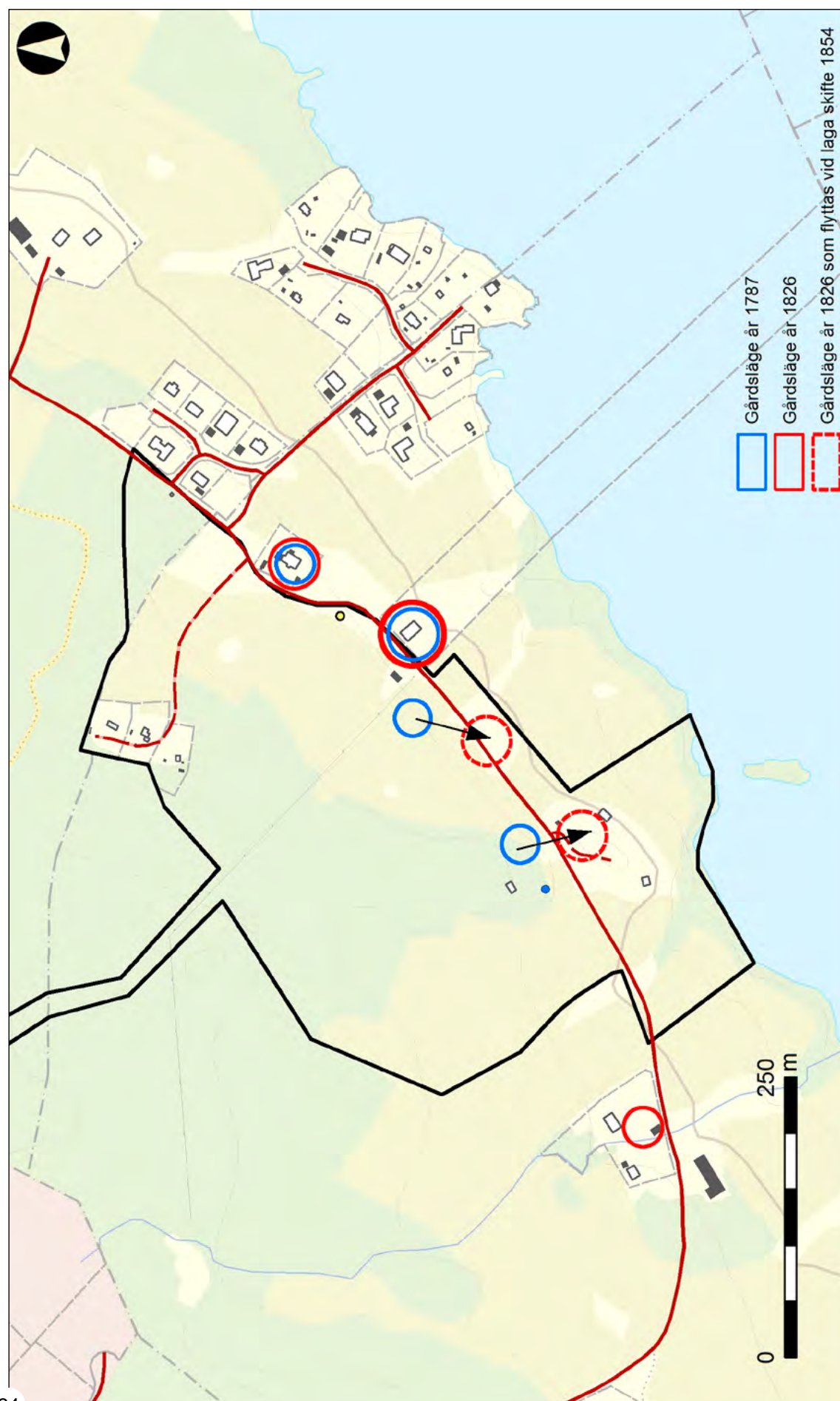
Resultatet från utredningen visade att det förekom ett flertal bebyggelseämningar som kunde dateras till sen historisk tid, från 1700- till 1850-talet. Lämningsarna utgörs av fyra övergivna gårdstomter, varav en definieras som fornlämning då bebyggelseämningar var synliga ovan mark, och påträffades i sökschakt som grävdes. De övriga tre gårdslägena definieras som övriga kulturhistoriska lämningar då inga bebyggelseämningar påträffades. De äldre gårdslägena som utifrån kartstudier kan dateras till 1700-tal var belägna på lerjordar och flyttades till moränhöjder, troligen i syfte att frigöra åkermark. Vid laga skifte år 1854 förflyttades gårdarna återigen med syftet att skapa sammanhållna jordbruksenheter.

Två husgrunder påträffades, vilka uppfyller kriterierna för att klassas som fornlämning, då de utifrån kartstudier kan bedömas vara uppförda innan år 1850. Vad gäller objekt 5 som utgjordes av en enkel ekonomibyggnad finns troligtvis inget mer att hämta vad gäller fortsatta arkeologiska åtgärder, då byggnaden är uppförd på en berghäll och kulturlager och dylikt därmed inte finns att undersöka.

Objekt 6 däremot kan förmodas vara en torplämning som varit i bruk från omkring 1800 till omkring 1900. I byggnaden fanns ett spisröse och kulturväxter såsom trädgårdsväxter och bärbuskar som antyder att man har bott i huset.

Övriga lämningar som klassats som övrig kulturhistorisk lämning är en fossil åker (objekt 1), belägen i ett skogsområde i undersökningsområdets nordvästra del och en kallmurad

brunn strax norr om landsvägen genom Finnebäck. Den fossila åkermarken har upptagits relativt sent, troligen under tidigt 1800-tal och fungerat omväxlande som äng och åker. Med det moderniserade jordbruket under sent 1800-tal och tidigt 1900-tal återgick man till att nyttja marken som betesmark då förbättrade odlingsmetoder innebar att man kunde odla gräsvallar på åkrarna istället för att omvandla mager hagmark till äng- eller åker. Under 1950-talet omvandlas dock platsen till planterad granskog.

Figur 18. I figuren syns hur bebyggelsen förflyttats inombyn mellan 1767 och 1854. Skala 1:5 000.

Figur 19. Vy över sydvästslutningen inom utredningsområdet. Inga förhistoriska lämningar påträffades trots ett goda boplatssägen. Foto från norr.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Syftet med den arkeologiska utredningen var att klargöra i vilken utsträckning det förekom fornlämningar inom detaljplaneområdet. Den arkeologiska utredningen omfattade kart- och arkivstudier, fältinventering och utredningsgrävning.

Arbetet resulterade i att åtta objekt påträffades, vilka dateras till historisk tid, från 1700- till och med 1900-tal. Inga boplatslämningar eller dylikt påträffades trots att platsen vid en första besiktning såg ut att ha flera goda boplatssägen. Fyra objekt utgjordes av gårdstomter till ensamliggande gårdar där lämningar påträffades inom ett objekt (objekt 2). De andra gårdstomterna hade inga lämningar bevarade. Inom objekt 2 finns emellertid husgrunder synliga ovan mark och ytterligare lämningar efter en förmodad stuga påträffades vid schaktning varför en fortsatt arkeologisk förundersökning, inom detta objekt, är att rekommendera inför en framtida exploatering. Gårdstomten har varit i bruk under en kort period, som längst mellan åren 1768–1854, och ger därför en kort ögonblicksbild över ett hushålls historia vad gäller dispositionen av tomtens olika delar,

ekonomibyggnader, bostäder, avfalls-material. Att det i kartprotokollet till laga skifte förekommer en detaljerad flyttningslista innebär också att det finns en god möjlighet att jämföra vad flytten av en gård lämnat efter sig.

Vad gäller övriga objekten kan en fortsatt arkeologisk förundersökning rekommenderas vid torplämningen objekt 7 i det fall exploatering på platsen skulle vara aktuellt. Torpet har varit i bruk under 1800-talet och finns belagt på en karta från år 1826. I händelse av en samtida förundersökning av objekt 2 (gårdstomten) skulle en förundersökning av torplämningen leda till en intressant diskussion där bönderna och torparens kultur jämförs. Finns vid torpet exempelvis en avsaknad av vissa föremål, material som förekommer på den större gården? Finns där inslag av föremål som inte förekommer på gården? Eller finns det en lägre frekvens av föremål, på grund av sämre ekonomiska förhållanden?

Utredningen genomfördes i enlighet med den fastställda tidplanen samt följde den uppställda undersökningsplanen och kostnadsberäkningen utan avvikelser.

Referenser

Tryckta källor

Ramström, A. 2017. *Arkeologisk utredning vid Äspenäs i Karlskoga*. Karlskoga socken och kommun. Värmland. Dnr: 431-1905-2017. Ag rapport 2017:54.

Kartor och arkivmaterial

HISTORISKA LANTMÄTERIAKTER

1767: Storskifte, Finnebäck nr 1. Akt S36-32-1. Lantmäteristyrelsens arkiv.

1768: Storskifte, Finnebäck, Akt: 18-kad-193. Lantmäterimyndighetens arkiv.

1826: Storskifte jämkning, Finnebäck nr 1. akt: s36-32-2. Lantmäteristyrelsens arkiv.

1827: Storskifte, Finnebäck. Akt: 18-kad-361. Lantmäterimyndighetens arkiv.

1854: Laga skifte, Finnebäck. Akt: 18-kad-530-531. Lantmäterimyndighetens arkiv.

1864: Häradskartan. Högåsen J112-72-22. Rikets allmänna kartverks arkiv.

FORNSÖK 2017-11-27

Tekniska och administrativa uppgifter

Län	Örebro
Kommun	Karlskoga
Landskap	Värmland
Socken	Karlskoga
Fastighet	Högåsen 2:139, Aggerud 267 m.fl.

Fornlämningsnummer —

Lämningstyp

Fossil åkermark, gårdstomter, husgrunder/historisk tid, kallmurad brunn

Datering

Historisk tid (1700-1900-talet)

Typ av undersökning

Arkeologisk utredning etapp 1 och 2

Länsstyrelsens beslutsdatum

2017-06-05

Länsstyrelsens diarienummer

431-5803-2016

Arkeologgruppens projektnummer

Ag 2017_43

Projektleddning	Helmut Bergold
-----------------	----------------

Personal	Helmut Bergold, Johnny Rönngren
----------	---------------------------------

Undersökningstid	2017-06-12 till 2017-06-20
------------------	----------------------------

Exploateringsyta	17 hektar
------------------	-----------

Undersökt yta	1 150 m ² , 940 löpmeter
---------------	-------------------------------------

Inmätningsteknik	RTK-GPS
------------------	---------

Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
-----------------	--------------

Höjdsystem	RH 2000
------------	---------

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd omhändertogs.

Bilagor

Bilaga 1. Schakttabell

Schaktnr	Storlek (m)	Djup (m)	Beskrivning
106	5	0,4	Lämningar efter syll, golvstenar samt grusfyllning mot stensyll.
109	12	0,05	Under mossan vidtog berghäll.
110	9	0,4	Under ett 0,3 meter tjockt utfyllnadslager vidtog en stenpackning som överlagrade grusig morän.
113	11	0,2	Under ett 0,1 meter tjockt jordlager vidtog grusig morän.
114	12	0,2	Under ett 0,05 meter tjockt vegetationsskikt vidtog steril lera
115	11	0,3	Under ett 0,2 meter tjockt matjordslager vidtog grusig morän.
116	11	0,1	Under ett 0,05 meter tjockt vegetationsskikt vidtog steril lera
117	11	0,1	Under ett 0,05 meter tjockt vegetationsskikt vidtog steril lera
119	11	0,1	Under ett 0,05 meter tjockt vegetationsskikt vidtog steril lera
120	10	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
121	10	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
122	12	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
123	12	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
124	12	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
125	10	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
126	11	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
127	11	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
128	11	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
129	11	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
130	16	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
131	14	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
132	10	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
133	11	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
134	12	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
135	12	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
136	12	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
137	15	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
138	10	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
139	12	0,3	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
140	12	0,3	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
141	12	0,3	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog fin sand.
142	12	0,3	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera

Schaktnr	Storlek (m)	Djup (m)	Beskrivning
143	11	0,3	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
144	10	0,3	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
145	10	0,3	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
146	10	0,3	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog fin sand.
147	11	0,3	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog fin sand.
148	11	0,3	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog fin sand.
149	10	0,3	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
150	10	0,4	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
151	12	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
152	13	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog grusig morän
153	10	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
154	10	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
155	11	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
156	11	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
157	10	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
158	11	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
159	11	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
160	13	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
161	11	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
162	10	0,4	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
163	13	0,4	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
164	11	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
165	13	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
166	14	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
167	11	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
168	11	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
169	16	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
170	13	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
172	12	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
173	13	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
174	14	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
175	11	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
177	14	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
178	19	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera

Schaktnr	Storlek (m)	Djup (m)	Beskrivning
179	16	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
180	10	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
181	10	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
182	10	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
183	12	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
184	11	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
185	11	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
186	10	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
187	15	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
188	11	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
189	11	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
190	11	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera
191	16	0,35	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog grusig morän.
192	9	0,4	Under ett 0,25 meter djupt ploglager vidtog steril lera

Bilaga 1. Anläggningstabell

Anr	Typ	Storlek (m)	Beskrivning
107	Stensyll	2x0,5	Tre stycken tuktade stenar, utgör del till syll. Plan godsida. Väster om stenarna är utfyllt med grusig och sandblandad fyllning.
108	Stenpackning	5x1,8	Stenpackning vid 0,35 meters djup. Rundade naturstenar 0,05 meter stora. Möjligen del i gårdsplan eller vägyta.

